

**Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä
laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasope-
tuslaitoksista annetun lain kumoamisesta**

Eduskunta on 19 päivänä joulukuuta 1991 lähettänyt puolustusvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 220 laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina puolustusministeri Elisabeth Rehn, osastopäällikkö Ilkka Puukka ja vanhempi hallitussihteeri Seppo Kipinoinen puolustusministeriöstä, selvitysmies Pekka Ojala valtiovarainministeriöstä, puolustusvoimain komentaja, amiraali Jan Klenberg, Lounais-Suomen sotilasläänin komentaja, kenraaliluutnantti Veikko Vesteninen, Kaakkois-Suomen sotilasläänin komentaja, kenraalimajuri Heikki Koskelo, komentaja Aslak Saviranta Upseeriliitosta, puheenjohtaja Pentti Järvinen Päälystöliitosta, varapuheenjohtaja Rauno Lintupuro Sotilasammattiliitosta, varapuheenjohtaja Esko Maimanen Puolustusvoimain Henkilökuntaliitosta, professori Antero Jyränki, OTT Kauko Sipponen ja varatuomari Pekka Santala.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan puolustusvoimista annettua lakia (402/74) muutettavaksi ja samalla kumottavaksi sotilasopetuslaitoksista 21 päivänä tammikuuta 1966 annettu laki (15/66) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Puolustusvoimista annetun lain muutostarve johtuu upseerien ja opistoupseerien koulutusjärjestelmien uudistamisesta ja upseerien koulutusorganisaation kehittämisestä sekä vuoden 1993 alusta voimaan tulevasta puolustusvoimien uudesta hallinto- ja johtamisjärjestelmästä.

Hallitus esittää, että upseerien koulutus keskitettäisiin perustettavaan maanpuolustuskorkeakouluun, joka muodostettaisiin yhdistämällä nykyinen kadettikoulu, taistelukoulu ja sotakor-

keakoulu. Yhdenmukaisuuden vuoksi opistoupseerien koulutusta antavan päällystöopiston nimi muutettaisiin maanpuolustusopistoksi. Upseeri- ja opistoupseerikoulutuksen yhteensovittamisvastuuta siirrettäisiin samalla keskushallinnosta alemmille johtoportaille.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan puolustusministeriö määrää puolustusvoimien rauhan ajan yksityiskohtaisen kokoonpanon. Esityksessä ehdotetaan, että kokoonpanon vahvistamisoikeus siirretään puolustusvoimain komentajalle siten, että hän voi tarvittaessa siirtää tämän oikeuden myös alaisilleen puolustusvoimien viranomaisille, mikäli se osoittautuu taroituksenmukaiseksi. Puolustusministeriö voisi jatkossa vahvistaa ne periaatteet, joiden mukaan edellä mainitut voisivat muuttaa organisaatioita.

Muutoksen yhteydessä puolustusvoimista annetusta laista poistettaisiin nimike varikko ja sana yhtymä tarpeettomina.

Hallituksen tarkoituksena on uuteen puolustusvoimien hallinto- ja johtamisjärjestelmään siirtymisen johdosta myöhemmin esittää tarkistettavaksi asevelvollisuuslakia. Lakiin sisällytettäisiin samassa yhteydessä myös varusmieskoulutusta ja -kouluja koskevat säännökset.

Valiokunnan kannanotot

Puolustusvoimien hallinto- ja johtamisjärjestelmän muuttamista koskevilta osin esitys liittyy vuonna 1990 annettuun, vuoden 1993 alusta voimaan tulevaksi päätettyyn lakiin (494/90), jolla muutettiin puolustusvoimista annetun lain 4 ja 5 §. Mainitun lain nojalla maa jaetaan sotilaslääneihin ja maanpuolustusalueisiin. Laista aiheutuvat muutokset muihin puolustusvoimien lakeihin lakeihin jätettiin vuonna 1990 myöhempään ajankohtaan.

Eduskunta kiinnitti puolustusvoimista annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamista koskevaa lakia

käsitellessään huomiota siihen, että puolustusvoimien tulee sopeuttaa uudistusajataulunsa joustavasti ja tarvittaessa sitä hidastaen paikallisten olosuhteiden mukaan. Saadun selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että uudistusta ollaan nyt toteuttamassa siten, että se kaikilta osiltaan ja koko maata käsittävänä tulee voimaan vuoden 1993 alusta. Puolustushallinto on ryhtynyt varsin pitkälle meneviin käytännön toimiin esimerkiksi henkilöstösiirtojen osalta jo ennen kuin edellä todetut muutokset puolustusvoimia koskeviin säännöksiin on kaikilta osin toteutettu. Tämä on asettanut eduskunnan myös käsiteltävänä olevan esityksen suhteen osittain tapahtuneiden tosiasioiden eteen, mitä valiokunta ei pidä asianmukaisena.

Valiokunta muistuttaa myös muista vuoden 1990 lainmuutoksen yhteydessä esittämistään näkökohdista hallinto- ja johtamisjärjestelmän suhteen ja pitää niitä edelleen toteuttamiskelpoisina. Valiokunta korostaa, että maanpuolustusalueet on muodostettu lain 5 §:stä ilmenevällä tavalla lähinnä poikkeusolojen varalta. Niiden tehtävät eivät koskisi pelkästään suunnittelua, vaan liittyisivät laajemmin kaikkiin poikkeusolojen varalta tehtäviin valmisteluihin ja kattaisivat myös poikkeusolojen toiminnan. Samalla kun maanpuolustusalueiden osalta on pitäydyttävä 5 §:ssä esitettyssä tehtävämäärityksessä, rauhan ajan hallintotehtävät tulee valiokunnan mielestä keskittää pääosin sotilasläänien esikunnille ja luoda siten edellytykset mm. tulosjohtamisen toteuttamiselle joukko-osastotasolla.

Parhaillaan käynnissä olevilla maakuntahallinnon uudistamishankkeilla saattaa toteutua olla liittymiä myös puolustusvoimien alueelliseen hallintojärjestelmään. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus maakuntahallintoa mahdollisesti uudistaessaan huolehtii myös vastaavista muutoksista puolustusvoimien aluehallintoon.

Valiokunta katsoo, että tämänkertaiseen esitykseen sisältyvä tavoite hajauttaa tehtäviä ja toimivaltaa on sinänsä oikea ja vastaa hallinnon yleistä kehittämislinjaua. Valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota hallinto- ja johtamisjärjestelmän muutokseen liittyvien perustelujen niukkuuteen esityksessä, samoin esityksen pääasiallisen sisällön ja lain sanamuodon osittaiseen ristiriitaisuuteen.

Valiokunta edellyttää, että lain 4 §:n 2 momentista johdettavissa oleva päätösvalta puolustusvoimien rauhan ajan ko-

koonpanosta ja johtosuhteista määräämiseen säilytetään edelleen puolustusministeriöllä.

Puolustusvoimain komentajan oikeudesta antaa puolustusvoimien rauhan ajan yksityiskohdaisia kokoonpanoja ja johtosuhteita koskevia määräyksiä puolustusministeriön vahvistamien periaatteiden mukaisesti säädettäisiin asetuksella. Saadun selvityksen perusteella valiokunta on poistanut 4 §:n 2 momentista ns. subdelegaation eli puolustusvoimain komentajalle annetun valtuuden delegoida edellä todettua määräysvaltaansa edelleen muulle puolustusvoimien viranomaiselle.

Valiokunnalla on ollut käytettävissään myös luonnos uudeksi asetukseksi puolustusvoimista.

Valiokunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa jatkossakin määräykset esikuntien, joukko-osastojen ja laitosten perustamisesta, sijoituspaikasta ja lakauttamisesta.

Puolustusministeriön päätettäviin tulee valiokunnan mielestä kuulua myös muut sellaiset organisaatioiden ja johtosuhteiden muutokset, joilla on olennaista yhteiskunnallista, taloudellista, henkilöstöön liittyvää tai kiinteistöihin ja niiden käyttöön kohdistuvaa vaikutusta tai jotka luonteensa mukaisesti muutoin kuuluvat parlamentaarisessa vastuussa ja valvonnassa olevan elimen ratkaistaviksi.

Valiokunta edellyttää, että puolustusministeriön ensisijaisuus puolustusvoimien rauhan ajan kokoonpanoa ja johtosuhteita koskevien määräysten antajana todetaan selvästi myös asetuksessa lain 4 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

Puolustusministeriöllä tulee lisäksi olla pidätysoikeus minkä tahansa puolustusvoimien organisaatiota ja johtosuhteita koskevan hallintoasian sekä valtion edun valvontaa koskevan asian suhteen näiden yhteiskunnallisen merkityksen sitä edellyttäessä.

Valiokunta on todennut esityksen koulutusjärjestelmää koskevat ehdotukset tarkoituksenmukaisiksi ja puoltaa niiden hyväksymistä sellaisinaan. Hallituksen esitykseen sisältyvään toiseen lakiehdotukseen valiokunnalla ei ole huomauttamista.

Valiokunta ei pidä asianmukaisena sitä, että

puolustusvoimien hallinto- ja johtamisjärjestelmää koskeva esitys on annettu koulutusjärjestelmän muutosta koskevan esityksen yhteydessä.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että hallituksen esitykseen sisältyvä 1. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puolustusvoimista 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (402/74) 4 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 8 päivänä kesäkuuta 1990 annetulla lailla (494/90), sekä lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

4 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Puolustusvoimien rauhan ajan kokoonpanosta ja johtosuhteista määrää puolustusministeriö. Puolustusvoimain komentajan oikeudesta antaa puolustusvoimien rauhan ajan yksityiskohtaisia kokoonpanoja ja johtosuhteita koskevia määräyksiä puolustusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti säädetään asetuksella.

4 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen, varapuheenjohtaja Laakso ja jäsenet von Bell, Kasurinen, Laitinen, Lindqvist, A. Ojala, Pykä-

läinen, Rauramo, Rossi, Seivästö, Westerlund ja Vihriälä sekä varajäsenet Kohijoki, Korhonen ja T. Roos (osittain).

